

Boverket

Myndigheten för samhällsplanering,
byggande och boende

Remiss

Boverkets förslag till föreskrifter om
aktsamhet vid planering och utförande av
bygg-, rivnings- och markarbeten

Titel: Remiss – Boverkets förslag till föreskrifter om aktsamhet vid planering
och utförande av bygg-, rivnings- och markarbeten
Utgivare: Boverket, februari 2024
Processnummer: 3.2.1
Diarienummer: 615/2024

Sammanfattning

Boverket föreslår nya föreskrifter om aktsamhet vid bygg- rivnings- och markarbeten. Boverkets förslag utgår från Regeringskansliets promemoria Aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder och dess förslag på ändringar i plan- och bygglagen (2010:900), PBL, och plan- och byggförordningen (2011:338), PBF. Förslaget till föreskrifter förutsätter att PBL och PBF ändras enligt förslagen i Regeringskansliets promemoria. Promemorian skickades på remiss den 15 december 2023.¹

Boverkets författningsförslag preciserar den i Regeringskansliets promemoria föreslagna nya bestämmelsen i 10 kap. 2 a § PBL om aktsamhet vid genomförandet av bygg- rivnings- och markåtgärder.

Den nya författningen föreslås träda i kraft den 1 januari 2025 och föreslås inte ha någon övergångstid. Samtidigt upphävs motsvarande regler i Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd, BBR. Det gäller avsnitt 2:3 Allmänt om byggande och avsnitt 2:4 Markarbeten i BBR.

Det finns idag också regler om skyddsåtgärder vid rivning i 5 kap. 17 § PBF. I Regeringskansliets promemoria föreslås de utgå ur förordningen för att i stället regleras i myndighetsföreskrifter. Motsvarande regler finns därför med i detta författningsförslag.

Jämfört med gällande regler så innehåller den nya författningen enbart mindre förändringar i sak. Därför bedöms effekterna och konsekvenserna av detta författningsförslag bli små.

¹ Landsbygds- och infrastrukturdepartementet, remiss 2023-12-15, LI2023/03826.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
1 Författningsförslag.....	6
Förslag till Boverkets föreskrifter om aktsamhet vid planering och utförande av bygg-, rivnings- och markarbeten.....	6
2 Inledning.....	8
2.1 Förkortningar.....	8
2.2 Bakgrund och problembeskrivning.....	8
2.3 Syfte och mål med författningsförslaget.....	9
2.4 Beskrivning av nollalternativet och alternativa lösningar	10
Boverket har utrett nedanstående alternativ till förslaget.....	10
2.4.1 Nollalternativet.....	10
2.4.2 Alternativa lösningar	10
2.4.3 Huvudalternativ.....	10
2.5 Arbetsmetod och samråd	10
3 Rättsliga förutsättningar	11
3.1 Boverkets bemyndigande.....	11
3.2 Anmälan av tekniska regler.....	11
3.3 Anmälan av krav enligt tjänstedirektivet.....	11
3.4 Regeringens medgivande	11
4 Beskrivning av regler.....	12
4.1 Plan- och bygglagen	12
4.2 Plan- och byggförordningen	12
4.3 Boverkets byggregler	12
4.3.1 Avsnitt 2:3 BBR – Allmänt om byggande	12
4.3.2 Avsnitt 2:31 BBR – Projektering och utförande.....	13
4.3.3 Avsnitt 2:4 BBR – Markarbeten	13
5 Beskrivning av förslaget	14
5.1 Författningsförslaget i sitt sammanhang	14
5.2 Författningsförslagets utformning.....	14
6 Ikraftträdande och informationsinsatser	17
6.1 Ikraftträdandebestämmelser	17
6.2 Informationsinsatser.....	17
7 Konsekvenser	18
7.1 Övergripande effekter	18
7.2 Företag.....	18
7.2.1 Vilka företag som berörs.....	18
7.2.2 Tidsåtgång och administrativa kostnader för företag	20
7.2.3 Andra kostnader och förändringar för företag.....	20
7.2.4 Konkurrensförhållanden.....	20
7.2.5 Annan påverkan på företag	20
7.2.6 Särskilda hänsyn till små företag	21
7.3 Staten, regioner och kommuner.....	21
7.3.1 Konsekvenser för kommuner.....	21
7.3.2 Konsekvenser för staten	22
7.3.3 Konsekvenser för regioner.....	22
7.4 Europeiska unionen	22
7.5 Norden.....	22
7.6 Miljö och klimat.....	23
7.7 Kulturmiljö, arkitektur och gestaltad livsmiljö	23
7.8 Övriga konsekvenser	23
8 Författningskommentarer	24

8.1	Förslag till föreskrifter om aktsamhet vid planering och utförande av bygg-, rivnings- och markarbeten	24
9	Referenslista	29

1 Författningsförslag

Förslag till Boverkets föreskrifter om aktsamhet vid planering och utförande av bygg-, rivnings- och markarbeten

Boverket föreskriver följande med stöd av 10 kap. 24 §² plan- och byggförordningen (2011:338).

Övergripande bestämmelser

Allmänt

1 § Denna författning innehåller föreskrifter till 10 kap. 2 a §³ plan- och bygglagen (2010:900) om aktsamhet vid planering och utförande av bygg- rivnings- och markåtgärder.

Definitioner

2 § Termer och uttryck i denna författning har samma betydelse som i plan- och bygglagen (2010:900) och plan- och byggförordningen (2011:338).

3 § I denna författning avses med
byggarbeten: arbeten med byggande som görs i samband med att uppföra, ändra eller underhålla ett byggnadsverk,
rivningsarbeten: arbeten med rivning som görs i samband med att ett byggnadsverk rivs helt eller delvis, och
markarbeten: arbeten med mark som görs oavsett om det ska leda till att ett byggnadsverk uppförs, ett byggnadsverk ändras, ett byggnadsverk underhålls eller ingetdera.

Projektering och utförande

4 § Vid bygg-, rivnings- och markarbeten ska åtgärder enligt 6–9 §§ projekteras

1. på ett fackmässigt sätt, och
2. så att åtgärderna kan utföras på ett sådant sätt att kraven i dessa föreskrifter uppfylls.

Projekteringen ska dokumenteras.
Första och andra styckena gäller inte om det är obehövligt.

5 § Vid bygg-, rivnings- och markarbeten ska åtgärder enligt 6–9 §§ utföras

1. på ett fackmässigt sätt, och
2. enligt upprättade handlingar.

² Enligt förslag till 10 kap. 24 § plan- och byggförordningen (2011:338) i Regeringskansliets promemoria Aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder.

³ Enligt förslag till 10 kap. 2 a § plan- och bygglagen (2010:900) i Regeringskansliets promemoria Aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder.

Krav på aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markarbeten

6 § Om det finns särskild risk för personskador, ska arbetsplatser för bygg-, rivnings- och markarbeten vara ordnade så att tillträdet för obehöriga försvåras.

7 § Vid bygg-, rivnings- och markarbeten ska åtgärder vidtas så att risken för personskador begränsas.

Vid sådana arbeten ska även åtgärder vidtas till skydd mot uppkomst och spridning av

1. brand,
2. buller, och
3. damm eller föroreningar i skadliga koncentrationer.

Om någon del av en byggnad är i bruk när arbetena utförs ska särskild hänsyn tas för att skydda boende och andra användare av byggnaden. Om de ordinarie utrymningsvägarna inte kan användas, ska tillfälliga sådana ordnas.

8 § Om markarbeten kan komma att påverka byggnadsverk negativt ska skaderisken förebyggas.

För sprängarbeten inom områden med detaljplan ska det finnas en sprängplan och en sprängjournal som är anpassade till arbetenas art och omfattning.

9 § Vid rivningsarbeten ska

1. virkesförstörande insekter eller andra skadedjur som finns i byggnadsverket avlägsnas och oskadliggöras, och
2. material som kan ge skador på människor, djur eller växter tas om hand på ett betryggande sätt.

Denna författning träder i kraft den 1 januari 2025.

2 Inledning

Denna konsekvensutredning redovisar Boverkets förslag till föreskrifter om aktsamhet vid planering och utförande av bygg-, rivnings- och markåtgärder. Konsekvensutredningen beskriver författningsförslaget, vad Boverket har utrett samt konsekvenserna av förslaget.⁴

Författningen tas fram som en del i Boverkets översyn av byggreglerna, där Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd, BBR, ersätts av nya separata grundförfattningar.

Samtidigt föreslås i Regeringskansliets promemoria Aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder att kravet på aktsamhet vid planering och utförande av bygg-, rivnings- och markåtgärder ska komma till tydligt uttryck i plan- och bygglagen (2010:900), PBL.

Syftet med författningen är att precisera plan- och bygglagens krav. Författningen skapar därmed förutsättningar för att människor och egendom skyddas i samband med bygg- och anläggningsarbeten.

2.1 Förkortningar

BBR Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd

PBF plan- och byggförordningen (2011:338)

PBL plan- och bygglagen (2010:900)

2.2 Bakgrund och problembeskrivning

Boverket genomför en översyn av hela BBR. Enligt förslaget kommer BBR att ersättas av nya separata grundförfattningar för de olika kraven på byggnader, till exempel en separat författning om säkerhet i händelse av brand i byggnader. De nya författningarna förväntas träda i kraft den 1 januari 2025.

I BBR finns utformningskrav, tekniska egenskapskrav och tomtkrav, men även krav på aktsamhet vid planering och utförande av bygg- rivnings- och markåtgärder. Reglerna finns i avsnitt 2:3 Allmänt om byggande samt avsnitt 2:4 BBR Markarbeten i BBR.

⁴ Konsekvenser av förslaget beskrivs i enlighet med 6–8 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning samt förordningen (2022:208) med instruktion för Boverket.

Boverket bedömer att bestämmelserna om aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markarbeten bör utgöra en egen separat författning.

Samtidigt med arbetet med detta förslag pågår ett arbete med att ändra PBL för att kravet på aktsamhet tydligt ska komma till uttryck i lagen. Dessutom föreslås att reglerna om skyddsåtgärder vid rivning i 5 kap. 17 § plan- och byggförordningen (2011:338), PBF tas bort, eftersom de anses vara för detaljerade för förordningsnivån och i stället bör ingå i Boverkets föreskrifter.

Förslaget om ändringar i PBL och PBF har skickats ut på remiss i form av Regeringskansliets promemoria Aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder. Förslaget kommer att vara ute på remiss samtidigt som detta författningsförslag. Förslaget förutsätter att PBL och PBF ändras enligt förslagen i Regeringskansliets promemoria.

Om krav om aktsamhet bara finns på lagnivå kan det medföra ökade olycksrisker, hälsorisker och störningar vid bygg-, rivnings-, och markarbeten, jämfört med om det finns bestämmelser som preciserar lagkravet. Erfarenheten visar att det är svårt för byggherrar och byggnadsnämnder att tolka sådana övergripande samhällskrav som finns i lag och förordning.⁵ Det medför en risk för att lagens avsedda skyddsnivå inte uppnås. Därutöver leder tolkningssvårigheter till ökad tidsåtgång och därmed högre arbetskostnader för byggherrar, entreprenörer och kommuner, något som förslaget bidrar till att minska.

2.3 Syfte och mål med författningsförslaget

Syftet med författningsförslaget är att precisera kravet på aktsamhet i PBL. Genom att samla bestämmelser om aktsamhet vid bygg-, rivnings-, och markarbeten i en författning underlättas regeltillämpningen för byggherrar och andra aktörer som berörs av reglerna. Det skapar förutsättningar för att på ett effektivt sätt nå målet med reglerna i PBL som främst är att kvarboende, närboende och allmänhet får ett skydd för säkerhet och hälsa samt att skada på egendom undviks. Att aktsamhetskravet i PBL preciseras i myndighetsföreskrifter underlättar för byggnadsnämnden att agera förebyggande och i tidiga skeden.

⁵ Boverket (2020) Möjligheternas byggregler – Ny modell för Boverkets bygg- och konstruktionsregler.

2.4 Beskrivning av nollalternativet och alternativa lösningar

Boverket har utrett nedanstående alternativ till förslaget.

2.4.1 Nollalternativet

Nollalternativet innebär att nuvarande regler om aktsamhet i BBR och reglerna om aktsamhet vid rivning i PBF inte förflyttas till en separat författning och att reglerna inte heller förändras i något avseende. Boverket har valt bort det alternativet eftersom den nya författningen ska anpassas till övriga byggregler som nu arbetas fram. Bland annat ska det som huvudprincip inte finnas några allmänna råd.⁶

2.4.2 Alternativa lösningar

En alternativ lösning till författningsförslaget är att reglerna om aktsamhet i BBR och PBF inte ersätts med nya regler. Det medför risker och kostnader och alternativet har därför inte valts.

2.4.3 Huvudalternativ

Huvudalternativet är att Boverkets förslag till föreskrifter om aktsamhet vid bygg- rivnings- och markarbeten samlas i en egen författning. Några förändringar föreslås, jämfört med de gällande reglerna i BBR, bland annat att de allmänna råden om projektering och utförande blir föreskrifter, se avsnitt 5.2.

Boverkets övergripande bedömning är att huvudalternativet är den lösning som bäst hanterar de problem som beskrivs i avsnitt 2.2.

För varje föreskrift och allmänt råd har Boverket analyserat alternativa lösningars ändamålsenlighet, effektivitet och konsekvenser. Dessa lösningar och analyserna redovisas i kapitel 5.

2.5 Arbetsmetod och samråd

Boverket har haft möte med Naturvårdsverket och Arbetsmiljöverket avseende regleringsområdet med koppling till regler under byggtiden. Även byggnadsinspektör från en av landets byggnadsnämnder deltog för att inhämta kommunperspektivet och eventuella tillämpningsproblem med nu gällande regler.

⁶ Boverket (2020) Möjligheternas byggregler – Ny modell för Boverkets bygg- och konstruktionsregler.

3 Rättsliga förutsättningar

Detta kapitel beskriver de rättsliga förutsättningarna för Boverkets nya föreskrifter och innehåller bland annat de uppgifter om föreskriftsbemyndiganden som avses i 6 § 4 förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

3.1 Boverkets bemyndigande

I Regeringskansliets promemoria Aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder föreslås ett grundläggande aktsamhetskrav i en ny paragraf, 10 kap. 2 a § PBL. Vidare föreslås att det av plan- och byggförordningen tydligt ska framgå att Boverket får meddela föreskrifter om aktsamhetskravet. Det föreslås därför en ändring i 10 kap. 24 § 1 PBF enligt vilken bestämmelse Boverket får meddela föreskrifter om aktsamhet vid genomförandet av bygg-, rivnings- och markåtgärder. Ändringarna i PBL och PBF föreslås träda i kraft 1 januari 2025. Boverkets förslag till föreskrifter förutsätter att PBL och PBF ändras enligt förslagen i Regeringskansliets promemoria.

3.2 Anmälan av tekniska regler

Boverket gör bedömningen att författningsförslaget inte innehåller sådana tekniska regler som avses i 2 § förordningen (1994:2029) om tekniska regler och bedömer därför att informationsförfarande enligt denna förordning inte behöver genomföras.

3.3 Anmälan av krav enligt tjänstedirektivet

Boverket gör bedömningen att författningen inte reglerar tillträde till eller utövande av tjänsteverksamhet, och gör därför bedömningen att författningsförslaget inte behöver anmälas enligt EU:s tjänstedirektiv⁷ och 2 § förordningen (2009:1078) om tjänster på den inre marknaden.

3.4 Regeringens medgivande

Boverket gör bedömningen att författningen inte medför sådana väsentliga effekter på kostnader för staten, kommuner eller regioner att medgivande krävs av regeringen enligt förordningen (2014:570) om regeringens medgivande till beslut om vissa föreskrifter.

⁷ Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om tjänster på den inre marknaden.

4 Beskrivning av regler

I detta kapitel beskrivs regler om aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder i PBL, PBF och BBR.

4.1 Plan- och bygglagen

I Regeringskansliets promemoria föreslås en ny paragraf i 10 kap. 2a § PBL med ett allmänt krav på aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder. Kravet innebär att sådana åtgärder ska planeras och utföras med aktsamhet så att personer och egendom inte skadas och så att minsta möjliga obehag uppstår. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2025.

4.2 Plan- och byggförordningen

I nu gällande PBF finns det i 5 kap. 17 § krav på skyddsåtgärder vid rivning. Kraven innebär att den som låter utföra rivningen ska se till att virkesförstörande insekter eller annan ohyra avlägsnas och oskadliggörs. Det ställs också krav på att material som kan ge skador på människor, djur eller växter tas om hand på ett betryggande sätt. I Regeringskansliets promemoria föreslås att dessa krav utgår ur förordningen och anges att Boverket kan meddela föreskrifter om skyddsåtgärder vid rivning av byggnadsverk, tillsammans med övriga föreskrifter som preciserar kravet på aktsamhet.

4.3 Boverkets byggregler

Avsnitt 2:3 och 2:4 BBR innehåller föreskrifter och allmänna råd som reglerar aktsamhet vid bygg-, rivnings och markarbeten. Avsnitt 2:31 BBR innehåller allmänna råd om projektering och utförande.

4.3.1 Avsnitt 2:3 BBR – Allmänt om byggande

Avsnittet innehåller föreskrifter och allmänna råd om bland annat hur bygg-, rivnings- eller markarbetsplatser ska vara ordnade så att tillträde för obehöriga försvåras och att risken för personskador begränsas.

I föreskriften anges att

- åtgärder ska vidtas till skydd mot uppkomst och spridning av brand och mot buller och damm.
- om byggnader eller delar av dem är i bruk eller tas i bruk när byggnads- eller rivningsarbeten pågår, ska åtgärder ha vidtagits för att skydda boende och brukare mot skador till följd av olycksfall, skadliga ljudnivåer, föroreningar i skadliga koncentrationer eller motsvarande.

- om ordinarie utrymningsvägar inte kan användas, ska tillfälliga sådana ordnas.

Av de allmänna råden framgår att särskild uppmärksamhet bör ägnas åtgärder för att begränsa riskerna för barnolycksfall och mikrobiell tillväxt, till exempel legionella. De allmänna råden hänvisar också till att regler om skydd mot ohälsa och olycksfall vid byggnadsarbete, arbetsmiljöplan med mera, ges ut av Arbetsmiljöverket.⁸ Vidare hänvisas det till att regler om buller från byggarbetsplatser ges ut av Naturvårdsverket.⁹

4.3.2 Avsnitt 2:31 BBR – Projektering och utförande

I ett allmänt råd anges vad byggherren särskilt bör säkerställa och tänka på vid projektering och utförande. Bland annat anges att byggherren i ett tidigt skede bör överväga behovet av relevant kompetens för respektive uppgift så att byggnader blir projekterade och utförda enligt gällande regler, samt att projektering bör redovisas på ritningar och i andra handlingar på ett sådant sätt att det kan verifieras att kraven i dessa föreskrifter uppfylls.

4.3.3 Avsnitt 2:4 BBR – Markarbeten

Avsnittet innehåller föreskrifter och allmänna råd i syfte att förebygga skaderisker vid markarbeten. Av föreskrifterna framgår att

- om schaktning, fyllning, pålning, sprängning eller andra markarbeten kan komma att påverka närbelägna byggnader, vägar och markanläggningar, ledningar i mark eller andra anläggningar under mark negativt ska skaderiskerna förebyggas.
- det för sprängarbeten inom områden med detaljplan fordras en sprängplan och en sprängjournal som är anpassade till arbetenas art och omfattning.

Av de allmänna råden framgår bland annat att en undersökning av grundvattenförhållandena kan klarlägga riskerna för sättningsskador och tillfällig eller permanent grundvattensänkning samt därmed sammanhängande sekundära effekter, till exempel vattenbrist och biologisk nedbrytning. De allmänna råden hänvisar också till regler om sprängarbeten och bergarbeten som ges ut av Arbetsmiljöverket.¹⁰

⁸ Se Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter om byggnads- och anläggningsarbete samt allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna (AFS 1993:3).

⁹ Se Naturvårdsverkets allmänna råd om buller från byggarbetsplatser (NFS 2004:15).

¹⁰ Se Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd (AFS 2007::1) om sprängarbete och Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd (AFS 2010:1) om berg- och gruvarbete.

5 Beskrivning av förslaget

I detta kapitel beskrivs förslaget till nya föreskrifter om aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markarbeten, Boverkets överväganden och skillnaderna jämfört med de gällande reglerna.

Komplement till denna redogörelse finns i kapitel 8, med författningskommentarer till varje paragraf i författningsförslaget.

5.1 Författningsförslaget i sitt sammanhang

I 10 kap. 2 a § PBL föreslås aktsamhetskrav vid bygg-, rivnings- och markåtgärder. Boverkets förslag till föreskrifter preciserar lagens aktsamhetskrav. I förslaget används begreppen byggarbeten, rivningsarbeten och markarbeten, det är samma begrepp som används i BBR. Det handlar om att aktsamhetsåtgärder utförs i samband med att arbetena genomförs.

Boverkets förslag till föreskrifter är inte en uttömmande uppräkningslista av situationer då krav på aktsamhet kan ställas i samband med bygg-, rivnings- och markarbeten. Det kan uppstå situationer då byggnadsnämnden ställer krav på aktsamhet med stöd direkt av 10 kap. 2 a § PBL, det vill säga utan att situationen strider mot de preciserade kraven i Boverkets föreskrifter.

Byggnadsnämnden kan ta upp vilka aktsamhetsåtgärder som är nödvändiga vid tekniskt samråd. (10 kap. 19 § 1 PBL) Byggnadsnämnden kan neka startbesked om åtgärderna inte kan antas komma att uppfylla kraven på aktsamhet vid utförandet av bygg-, rivnings- och markarbeten. (10 kap. 23 § 1 PBL) Vidare kan byggnadsnämnden inom ramen för sin tillsyn agera så snart det finns anledning att anta att en byggherre inte uppfyller kraven, exempelvis genom att meddela ett så kallat åtgärdsföreläggande (11 kap. 19 § PBL) eller förbjuda att arbetet fortsätter (11 kap. 31 § PBL).

5.2 . Författningsförslagets utformning

Boverket har analyserat varje gällande regel och tagit ställning till vilka regler som ska finnas med i den nya författningen.

Författningsförslaget innebär följande huvudsakliga förändringar jämfört med BBR.

- Delar av de allmänna råden om projektering och utförande i avsnitt 2:31 BBR föreslås bli föreskrift och därmed bindande krav.
- I 3 § förtydligas det att kraven på aktsamhet gäller för alla byggnadsverk, inte enbart byggnader.

- Kravet om att tillträde ska försvåras förtydligas att det gäller om det finns särskild risk för personskador.
- De allmänna råden i avsnitt 2:3 och 2:4 BBR återfinns inte i den nya författningen.
- Kravet om skyddsåtgärder vid rivning av byggnadsverk i 5 kap. 17 § PBF, överförs till Boverkets föreskrifter i princip oförändrat.

Projektering och utförande

Precis som i övriga författningsförslag för Boverkets nya byggregler, föreslås delar av de allmänna råden i 2:31 BBR bli föreskrift och därmed bindande krav.

Det ställs krav på att byggherren ska projektera och utföra aktsamhetsåtgärder vid bygg-, rivning- och markarbeten på ett fackmässigt sätt. Projekteringen av åtgärderna ska dokumenteras om det inte är obehövt.

Kravet om fackmässighet innebär normalt att den som projekterar eller utför arbete ska ha en kompetens som motsvarar vad som kan krävas av en yrkesmässig person inom den aktuella professionen. Vilka kunskaper och färdigheter som behövs, beror på åtgärdens komplexitet. Om byggherren inte själv besitter de kunskaper och färdigheter som krävs för att kunna projektera eller utföra aktsamhetsåtgärder på ett fackmässigt sätt ansvarar byggherren för att sådan kompetens finns i organisationen.

Den som projekterar på ett fackmässigt sätt tar fram underlag och utför arbete som gör att andra fackmän kan bilda sig en uppfattning om innehållet, till exempel genom användningen av begrepp och enheter samt genom upplägg och struktur.

Kravet på fackmässighet kan byggnadsnämnden använda för att till exempel begära handlingar som visar hur de aktuella arbetena kan utföras med aktsamhet så att kraven i denna författning kan antas uppfyllas under byggtiden.

Kraven på projektering av aktsamhetsåtgärderna och dokumentation av projekteringen gäller inte om det är obehövt. Generellt sett är det fler aktsamhetsåtgärder som kan anses vara obehövt att projektera och dokumentera jämfört med åtgärder för byggnader som ska brukas under lång tid. Exempel på aktsamhetsåtgärder som brukar projekteras och dokumenteras är brandskydd under byggtid vid mer komplicerade byggåtgärder samt fastighetsbesiktning, mätning med mera i samband med vibrationsalstrande åtgärder.

Tillträde till byggarbetsplatser ska försvåras

I förslaget 6 § förtydligas att tillträde för obehöriga ska försvåras bara om det finns särskild risk för personskador. Det krävs således en riskbedömning för att klarlägga om det krävs att tillträde försvåras samt vilka åtgärder som krävs. Att risken för personskador ska begränsas framgår av 7 §.

6 Ikraftträdande och informationsinsatser

Detta kapitel beskriver Boverkets bedömning avseende ikraftträdande och behov av informationsinsatser.

6.1 Ikraftträdandebestämmelser

Förslaget utgår från Regeringskansliets promemoria Aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder med förslag på ändringar i PBL och PBF som föreslås träda i kraft 1 januari 2025. Den nya författningen föreslås därför träda i kraft vid samma tidpunkt. Samtidigt kommer motsvarande bestämmelser i BBR att upphävas genom en annan författning.

Det bedöms inte finnas behov av särskilda övergångsbestämmelser.

6.2 Informationsinsatser

För att bestämmelserna ska få avsedd effekt vid ikraftträdandet bör informationsinsatser riktas mot tillämparna. Detta kan ske genom Boverkets ordinarie kanaler – såsom PBL kunskapsbanken och vägledningar – men även som en del av övriga utbildningspaketet för författningarna inom Boverkets nya byggregler.

7 Konsekvenser

Detta kapitel innehåller en konsekvensanalys av förslaget om föreskrifter om aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markarbeten.

Förslaget berör byggherrar och kommuner, men indirekt även byggtreprenörer, markentreprenörer, vissa konsulter och företag inom bygg-, rivnings- och markarbeten.

Boverket bedömer att författningsförslaget inte får några negativa konsekvenser för människors hälsa eller säkerhet eller för skydd för egendom. Anledningen är att förslaget reglerar i huvudsak samma situationer och har samma kravnivå som BBR.

7.1 Övergripande effekter

När reglerna om aktsamhet samlas i en separat författning blir det tydligt vilka regler som gäller vid bygg-, rivnings- och markarbeten. Det bidrar till att reglerna om aktsamhet efterlevs så att personer och egendom inte kommer till skada.

För både kommuner och byggherrar är det ur tillämpningssynpunkt en fördel att reglerna finns samlade i en författning och att de enbart innehåller tydliga, bindande föreskrifter och inte som i BBR även allmänna råd.

7.2 Företag

Författningen bedöms inte medföra några negativa konsekvenser för företag, till exempel ökade kostnader, eftersom kravnivåerna är samma som i nollalternativet, det vill säga reglerna i BBR.

7.2.1 Vilka företag som berörs

Författningen kommer att beröra byggherrar samt indirekt bygg- och entreprenadföretag som åtar sig bygg-, rivnings- och markarbeten.

Exempelvis berörs i huvudsak dessa aktörer

- byggherrar, det vill säga företag som för egen räkning utför eller låter utföra projektering, byggnadsarbeten, rivningsarbeten eller markarbeten
- byggtreprenörer
- konsulter såsom brandkonsulter och konstruktör
- företag inom rivning och markarbeten.

Som framgår av tabell 1 och 2 är det ett mycket stort antal företag som potentiellt kan beröras.¹¹

Tabell 1. Antal företag som kan verka som byggherre och beställare efter storleksintervall

Företagsstorlek (antal anställda)	Antal företag*	Fördelning %
0	76 765	90,4
1–4	5 775	6,9
5–9	717	1,0
10–19	370	0,6
20–49	248	0,5
50–99	108	0,2
100–199	49	0,0
200–499	31	0,0
500+	3	0,0
Totalsumma	84 046	100

* SCB SNI 2007. 68.100 handel med egna fastigheter, 68.201 fastighetsbolag, bostäder, 68.202 fastighetsbolag, industrilokaler, 68.203 fastighetsbolag, andra lokaler, 68.209 övriga fastighetsbolag.¹²

Tabell 2. Antal företag inom byggtreprenad och tekniska konsulter m.fl. efter storleksintervall

Företagsstorlek (antal anställda)	Antal företag*	Fördelning %
0	60 239	63,4
1–4	25 499	26,9
5–9	4 803	5,1
10–19	2 566	2,6
20–49	1 376	1,4
50–99	331	0,3
100–199	91	0,0
200–499	44	0,0
500+	18	0,0
Totalsumma	94 967	100

* Uppgifter för 2022 SNI2007 avser 41.200 entreprenörer för bostadshus och andra byggnader, 42.120 anläggningsentreprenörer för järnvägar och tunnelbanor, 42.130 anläggningsentreprenörer för broar och tunnlar, 42.990 övriga anläggningsentreprenörer, 43.110 rivningsfirmor, 43.120 firmor för mark- och grundarbeten, 43.320 firmor för byggnadssnickeriarbeten, 43.390 andra firmor för slutbehandling av byggnader, 43.999 diverse övriga specialiserade bygg- och anläggningsentreprenörer., 71.121 tekniska konsultbyråer inom bygg- och anläggningsteknik, 71.129 övriga tekniska konsultbyråer.¹³

¹¹ I den företagsstatistik som finns tillgänglig går det inte att utläsa vad enskilda företag har för specifik verksamhet och därför är det svårt att med precision bedöma antalet företag som kommer att påverkas.

¹² SCB, [Företag \(FDB\) efter näringsgren SNI2007 och storleksklass. År 2008 - 2022. PxWeb \(scb.se\)](#). Hämtad 2024-01-05.

¹³ SCB, [Företag \(FDB\) efter näringsgren SNI2007 och storleksklass. År 2008 - 2022. PxWeb \(scb.se\)](#). Hämtad 2024-01-05.

7.2.2 Tidsåtgång och administrativa kostnader för företag

Författningsförslaget innehåller i huvudsak samma bestämmelser och kravnivå som nuvarande regler men de är tydligare genom att de finns i en separat författning och enbart är bindande föreskrifter. Förslaget bedöms inte märkbart påverka företagens tidsåtgång för regeltillämpning.

Det bedöms inte heller bli ökade administrativa kostnader för företag. Jämfört med BBR tydliggörs det att projekteringen av skyddsåtgärderna ska projekteras och utföras på ett fackmässigt sätt om det inte är obehövt. Boverket har dock inte bedömt att kravet på fackmässig projektering och utförande för aktsamhetsåtgärder innebär att fler åtgärder ska projekteras och dokumenteras än idag.

7.2.3 Andra kostnader och förändringar för företag

Företagen behöver informera sig om att reglerna om aktsamhet kommer att finnas i en separat författning, till skillnad från dagens regler i BBR. Tidsåtgången för det kan förväntas vara marginell och innebär därför ingen kostnadspåverkan på företagen i praktiken.

Sammantaget innebär dock Boverkets nya byggregler en relativt stor förändring för hela samhällsbyggnadssektorn. Det kommer att krävas anpassning av arbetssätt och kompetensutveckling om de nya reglerna.¹⁴ Kraven om aktsamhet ingår i anpassningsarbetet.

7.2.4 Konkurrensförhållanden

Reglerna innehåller inte krav som kan innebära stordriftsfördelar, till exempel uppbyggnad av administrativa system. Reglerna kan inte heller förväntas påverka företags vilja att finnas på marknaden för de tjänster som reglerna påverkar. Boverket ser därför inte någon påverkan på konkurrensförhållanden.

7.2.5 Annan påverkan på företag

Eftersom kraven finns i en separat författning synliggörs de bättre, vilket indirekt kan bidra till att företag inte missar att utföra en aktsamhetsåtgärd, i en situation som annars kunde innebära negativ hälsopåverkan, skador eller skadestånd.

Företag eller branschorganisationer som har handböcker, utbildningsmaterial eller annan information som hänvisar till BBR behöver ändra dem så att de hänvisar till den nya författningen. Sådana uppdateringar ingår i de uppdateringsbehov som uppstår när BBR upphävs och ersätts med separata

¹⁴ För närmare beskrivning, se till exempel: Remiss – Boverkets förslag till föreskrifter om skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljö; med konsekvensutredning, dnr 29/2022.

författningar för de olika utformningskraven, tekniska egenskapskraven och tomtkraven.

7.2.6 Särskilda hänsyn till små företag

Boverket har inte identifierat några särskilda negativa konsekvenser för små företag. Till exempel påverkas inte små företags konkurrenskraft, se 7.2.4.

Det kan dock noteras en skillnad mellan företag av olika storlekar, på konsekvenser av kravet i 4 § om fackmässig projektering, om det inte är obehövt. Undantaget förväntas i hög utsträckning träffa små projekt, till exempel ändring av ett småhus, som bara kräver enkla aktsamhetsåtgärder som därför inte kräver någon formell projektering. Små projekt utförs i byggbranschen ofta av mikroföretag, med färre än 10 anställda, eller små företag, med färre än 50 anställda.

7.3 Staten, regioner och kommuner

Förslaget leder inte till någon kostnadspåverkan för staten, regioner eller kommuner. När de är byggherrar påverkas de på samma sätt som företag, se avsnitt 7.2.2 och 7.2.3.

7.3.1 Konsekvenser för kommuner

En kommun berörs dels om den är byggherre, dels som myndighetsutövare i enlighet med plan- och bygglagen. Påverkan som byggherre är densamma som för företag, se avsnitt 7.2.2 och 7.2.3.

Kommunernas myndighetsutövning och arbetsprocesser i byggnadsnämnderna påverkas i viss utsträckning av förslaget, eftersom det endast innehåller bindande föreskrifter. Författningen tydliggör att aktsamhetsåtgärder ska projekteras och utföras fackmässigt. Kravet på fackmässighet förstärker byggnadsnämndens mandat att begära handlingar som visar om aktsamhetsåtgärder projekteras så att inte personer eller egendom kan komma till skada.

Kommunerna behöver informera sig om att reglerna om aktsamhet kommer att finnas i en separat författning till skillnad från dagens regler som finns i BBR. Tidsåtgången för det är marginell och innebär därför ingen påverkan av betydelse på kommunernas resurser.

Sammantaget är Boverkets nya byggregler en relativt stor förändring för byggnadsnämndernas myndighetsutövning som kommer att kräva arbete med att

anpassa arbetssätt och kompetensutveckling i de nya reglerna.¹⁵ Författningen om aktsamhet blir en del av det arbetet.

I den utsträckning en kommun har informationsmaterial om byggande och byggregler, till exempel på en hemsida, behöver det uppdateras så att det hänvisar till den nya författningen. Sådana uppdateringar kommer att göras som en del av det uppdateringsbehov som uppstår när BBR upphävs och ersätts med separata författningar för utformningskrav, tekniska egenskapskrav och tomtkrav som ersätter BBR.

7.3.2 Konsekvenser för staten

Staten kan påverkas i egenskap av byggherre. Påverkan är samma som för privata byggherrar, se avsnitt 7.2.2 och 7.2.3.

Boverket påverkas genom att den webbaserade handboken i plan- och bygglagen, PBL kunskapsbanken, behöver uppdateras i de delar som handlar om aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markarbeten.

7.3.3 Konsekvenser för regioner

Regioner kan påverkas i egenskap av byggherre. Påverkan är samma som för privata byggherrar, se avsnitt 7.2.2 och 7.2.3.

7.4 Europeiska unionen

Författningsförslaget stämmer överens med de skyldigheter som Sveriges medlemskap i Europeiska unionen innebär. Boverket gör bedömningen att författningsförslaget inte innehåller sådana tekniska regler som avses i 2 § förordningen (1994:2029) om tekniska regler. Informationsförfarande enligt denna förordning behöver således inte genomföras. Boverket bedömer att förslaget inte heller behöver inte behöver anmälas enligt EU:s tjänstedirektiv och 2 § förordningen (2009:1078) om tjänster på den inre marknaden. Se avsnitt 3.2 och 3.3.

7.5 Norden

Författningsförslaget påverkar inte det nordiska arbetet med harmonisering av byggregler.

¹⁵ För närmare beskrivning, se till exempel: Remiss – Boverkets förslag till föreskrifter om skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljö; med konsekvensutredning, dnr 29/2022

7.6 Miljö och klimat

Författningen har samma kravnivå som nuvarande regler. Förslaget leder inte till några effekter för miljö eller klimat.

7.7 Kulturmiljö, arkitektur och gestaltad livsmiljö

Författningen reglerar krav på aktsamhet under byggtiden och bedöms därför inte ha någon påverkan på kulturmiljö, arkitektur eller gestaltad livsmiljö.

7.8 Övriga konsekvenser

Författningsförslaget medför inga konsekvenser för personer med nedsatt funktionsförmåga, barn och unga, äldre personer, integration och boendesegregation, jämställdhet eller folkhälsa.

8 Författningskommentarer

Detta kapitel innehåller en beskrivning av varje paragraf i den nya författningen med angivande av motiv.

8.1 Förslag till föreskrifter om aktsamhet vid planering och utförande av bygg-, rivnings- och markarbeten

Boverket föreskriver följande med stöd av 10 kap. 24 §¹⁶ plan- och byggförordningen (2011:338).

Övergripande bestämmelser

Allmänt

1 § Denna författning innehåller föreskrifter till 10 kap. 2 a §¹⁷ plan- och bygglagen (2010:900) om aktsamhet vid planering och utförande av bygg-, rivnings- och markåtgärder.

Bestämmelsen tydliggör att författningen innehåller föreskrifter som har sin grund i kravet på aktsamhet vid bygg- rivnings- och markåtgärder. Kopplingen till kravet på lagnivå, i PBL, klargörs. Kravet på lagnivå föreslås i Regeringskansliets promemoria Aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder.

Definitioner

2 § Termer och uttryck i denna författning har samma betydelse som i plan- och bygglagen (2010:900) och plan- och byggförordningen (2011:338).

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 1:6 BBR.

Termer som finns i lag, förordning och i dessa föreskrifter får samma betydelse. Hänvisningen till ”Plan- och byggtermer 1994, TNC 95” (TNC) har dock inte införts i författningen. Hänvisning till TNC införs inte, dels på grund av att publikationen inte längre hålls uppdaterad, dels eftersom det är av betydelse att definitioner som är nödvändiga i föreskrifterna hanteras direkt i sitt sammanhang.

¹⁶ Enligt förslag till 10 kap. 24 § plan- och byggförordningen (2011:338) i Regeringskansliets promemoria Aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder.

¹⁷ Enligt förslag till 10 kap. 2 a § plan- och bygglagen (2010:900) i Regeringskansliets promemoria Aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder.

Konsekvenserna av att hänvisningen till TNC inte införs i författningen bedöms bli små. TNC kan fortsatt användas, den finns att tillgå hos Rikstermbanken. Samtidigt blir definitionerna i TNC inte lika styrande. Så om det finns andra mer uppdaterade och träffsäkra definitioner i andra publikationer, såsom standarder och handböcker, kan de användas.

3 § I denna författning avses med
byggarbeten: arbeten med byggande som görs i samband med att uppföra, ändra eller underhålla ett byggnadsverk,
rivningsarbeten: arbeten med rivning som görs i samband med att ett byggnadsverk rivs helt eller delvis, och
markarbeten: arbeten med mark som görs oavsett om det ska leda till att ett byggnadsverk uppförs, ett byggnadsverk ändras, ett byggnadsverk underhålls eller ingetdera.

Bestämmelsen är ny.

Genom definitionerna förtydligas det att kraven på aktsamhetsåtgärder gäller vid arbeten med alla byggnadsverk, det vill säga även för andra anläggningar än byggnader. Kraven på aktsamhetsåtgärder gäller även för sådana markarbeten som görs utan att ett byggnadsverk uppförs, ändras eller underhålls.

Projektering och utförande

4 § Vid bygg-, rivnings- och markarbeten ska åtgärder enligt 6–9 §§ projekteras

1. på ett fackmässigt sätt, och
2. så att åtgärderna kan utföras på ett sådant sätt att kraven i dessa föreskrifter uppfylls.

Projekteringen ska dokumenteras.
Första och andra styckena gäller inte om det är obehövt.

Bestämmelsen är ny.

Det ställs krav på att byggherren ska projektera aktsamhetsåtgärder i samband med bygg-, rivnings- och markarbeten på ett fackmässigt sätt. Projekteringen av åtgärderna ska dokumenteras om det inte är obehövt. Det kan exempelvis handla om hur brandskyddet ska upprätthållas vid ombyggnation då verksamhet är i bruk.

Närmare överväganden finns i 5.2.

5 § Vid bygg-, rivnings- och markarbeten ska åtgärder enligt 6–9 §§ utföras

1. på ett fackmässigt sätt, och
2. enligt upprättade handlingar.

Bestämmelsen är ny.

Byggherrens ansvar för att aktsamhetsåtgärderna utförs på ett fackmässigt sätt och enligt upprättade handlingar tydliggörs.

Närmare överväganden finns i 5.2.

Krav på aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markarbeten

6 § Om det finns särskild risk för personskador, ska arbetsplatser för bygg-, rivnings- och markarbeten vara ordnade så att tillträdet för obehöriga försvåras.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 2:3 BBR.

Kravet innebär att arbetsplatser för bygg-, rivnings- och markarbeten ska hägnas in eller på annat sätt avgränsas för att motverka att allmänheten kommer in på sådana platser eller områden. Syftet är att förebygga risker för skador på obehöriga personer.

Det förtydligas att kravet är avgränsat till situationer då det finns särskild risk för personskador. Risken måste alltid bedömas utifrån det enskilda bygg-, rivnings- och markarbetet och med hänsyn till platsen för arbetet. Vid bedömningen är det viktigt att särskilt beakta risken för att barn tar sig in på arbetsplatsen.

7 § Vid bygg-, rivnings- och markarbeten ska åtgärder vidtas så att risken för personskador begränsas.

Vid sådana arbeten ska även åtgärder vidtas till skydd mot uppkomst och spridning av

1. brand,
2. buller, och
3. damm eller föroreningar i skadliga koncentrationer.

Om någon del av en byggnad är i bruk när arbetena utförs ska särskild hänsyn tas för att skydda boende och andra användare av byggnaden. Om de ordinarie utrymningsvägarna inte kan användas, ska tillfälliga sådana ordnas.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 2:3 BBR.

Kraven syftar till att förhindra skada på person eller egendom samt att motverka olägenheter för människors hälsa och störningar.

Åtgärder för att begränsa risken för personskador kan till exempel vara skydd för fallande föremål från byggnadsställningar där människor passerar. Det är viktigt att särskild uppmärksamhet ägnas åtgärder för att motverka barnolycksfall.

Med skydd mot uppkomst av brand avses bland annat att heta arbeten ska utföras korrekt samt att tillfälliga värmekällor och liknande placeras säkert i förhållande till brännbart material och har säker elanslutning.

Med skydd mot spridning av brand avses bland annat tillräckliga avstånd mellan upplag av brännbart byggnadsmaterial eller avfall och den byggnad som uppförs eller ändras, eller till befintliga byggnader, byggbodas och liknande.

Andra åtgärder kan vara tillfälliga brandavskiljningar i byggnaden samt att väderskydd och liknande runt byggnaden är av lämpligt flamskyddat material.

Naturvårdsverket ger ut allmänna råd till miljöbalken om buller från byggplatser¹⁸. Råden ger vägledning om skyddsåtgärder, begränsningar och försiktighetsmått vad gäller störning av buller från områden där bullrande bygg- och anläggningsverksamhet pågår.

Om byggnadsarbeten utförs i en byggnad som är i bruk, kan särskilda åtgärder behövas för att skydda boende och andra användare av byggnaden. Om man inte kan erbjuda en acceptabel boendemiljö med avseende på buller, damm och hygieniska förhållanden i övrigt under ändrings- eller underhållsarbeten, kan man behöva överväga att anordna ersättningsboende.

Formuleringen om ordinarie utrymningsvägar avser främst ändring av byggnader där befintliga utrymningsvägar för kvarvarande personer och verksamhet i byggnaden påverkas. Att det vid uppförande av byggnader kan krävas särskilda utrymningsvägar för att säkerställa byggnadsarbetarnas säkerhet innan planerade utrymningsvägar är uppförda regleras av arbetsmiljölagstiftningen.

8 § Om markarbeten kan komma att påverka byggnadsverk negativt ska skaderisken förebyggas.

För sprängarbeten inom områden med detaljplan ska det finnas en sprängplan och en sprängjournal som är anpassade till arbetenas art och omfattning.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 2:4 BBR.

Kravet i första stycket syftar till att förhindra egendomsskador i samband med markarbeten som exempelvis schaktning, fyllning, pålning och sprängning. Kravet på förebyggande åtgärder gäller om markarbetena kan innebära risk för skador på byggnadsverk, både det byggnadsverk som är föremål för arbetena och andra byggnadsverk. Det kan handla om att förebygga skador på närliggande byggnader eller andra anläggningar som vägar, markanläggningar, ledningar i mark eller andra anläggningar under mark.

Arbetsmiljöverket ger ut föreskrifter och allmänna råd till arbetsmiljölagen om sprängarbeten.¹⁹

9 § Vid rivningsarbeten ska

1. virkesförstörande insekter eller andra skadedjur som finns i byggnadsverket avlägsnas och oskadliggöras, och

¹⁸ Naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2004:15) om buller från byggplatser.

¹⁹ Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd (AFS 2007:1) om sprängarbete.

2. material som kan ge skador på människor, djur eller växter tas om hand på ett betryggande sätt.

Motsvarande bestämmelse finns i 5 kap. 17 § PBF. I Regeringskansliets promemoria Aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder föreslås att bestämmelsen utgår ur förordningen då den lämpligen i stället bör ingå i Boverkets föreskrifter och samlas med övriga krav på skyddsåtgärder vid rivning.

Bestämmelsen överförs i princip oförändrad till Boverkets föreskrifter.

9 Referenslista

Tryckta källor

Boverket (2020), Möjligheternas byggregler – Ny modell för Boverkets bygg- och konstruktionsregler (rapport 2020:31).

Remiss – Boverkets förslag till föreskrifter om skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljö; med konsekvensutredning, dnr 29/2022.

Övriga källor

Arbetskyddsstyrelsens föreskrifter om byggnads- och anläggningsarbete samt allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna (AFS 1993:3).

Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd (AFS 2007:1) om sprängarbete.

Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd (AFS 2010:1) om berg- och gruvarbete.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om tjänster på den inre marknaden

Förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

Förordningen (2022:208) med instruktion för Boverket.

Naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2004:15) om buller från byggplatser.

Webbkällor

Statistiska centralbyrån, <http://www.statistikdatabasen.scb.se>

Boverket

Myndigheten för samhällsplanering,
byggande och boende

Box 534, 371 23 Karlskrona
Telefon: 0455-35 30 00
Webbplats: www.boverket.se